

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. V. Divi Thomæ doctrina ex plenitudine & methodo commendatur: in
omni ferè disciplinarum genere miro ordine scripsit Clemens VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

qua mature sententiam quam magis
piam arbitrantur sequi : In ea inquam
duplici causa , nihil gloriæ Angelici
Præceptoris deperire , maximamque
inde gloriam in ipsum derivari : cum &
censuram Academia Parisiensis retra-
ctaverit , & Pontifices nullis precibus,
aut votis , se moveri sinant , neque ha-
ctenus ullâ censurâ Divi Thomæ sen-
tentiam notari passi fuerint , relictis illis
suae probabilitatis integris salvisque ju-
ribus.

Acque hic monitos velim , qui inter-
dum Sanctissimi Præceptoris assertio-
nes , quas vix in transitu veluti contem-
ptim delibant , levissimis momentis
reprehendunt , & paribus argumentis
se dejecturos putant ; si majori otio &
diligentiâ , quam assequenda veritati
in rebus difficilibus , adhiberi par est,
sepositoque partium studio , iis exa-
minandis incumbant ; asseverare ausim,
eos se præproperi iudicii accusatu-
ros ; cum & celeberrima totius Or-
bis Academia , quorundam è suis
Theologis , quos vel error , vel æmul-
orum Sancti Doctoris fraudes dece-
perant , censuram revocaverit ; tota-
que adhuc Ecclesia in dirimenda con-
troversia præter , aut contra Divi Tho-
mæ sententiam , adhuc hæreat , etsi de-
finitionem Populi , Principes , Reges,
totusque Christianus Orbis , precibus
votisque omnibus efflagitent.

V.

Divi Thomæ doctrina ex plenitudine &
methodo commendatur : in omni ferè
disciplinarum genere , miro ordine
scripsit Clemens VIII.

Statua
Seraph.
4. Bibl.

EGregiè Sixtus Senensis observa-
vit , D. Thomam , quatuor inter se
implacabiliter pugnantiâ , & insolubili pacis
federe conjunxisse : brevitatem , copiam,
claritatem , & securitatem , quæ nulli un-
quam litterarum Professori , vel ante , vel
post eum , contigit connectere. De secu-
ritate , & ab omni errore immunitate,
præcipua scriptoris Ecclesiastici dote,
jam satis egimus : claritatem & perspi-
cuitatem nemo melius intelliget quam
qui D. Thomæ scripta legerit , & cum
Antiquorum libris , ac etiam eorum
Interpretum commentariis , quibus il-
lustrari debuerant , contulerit : nullibi
enim quæstionis ullius Theologicæ
apertior resolutio , quam in D. Thomæ
nec ipse in alio quam in seipso , clarior
& facilior. Sed eam claritatem mira-
bili methodo assecutus est , qua nemo

unquam ad ipsum accessit. Ad eò erim
præclaro ordine , res omnes quæ tractan-
tur , disposuit ; tanto inter se nexu con-
junctis , ut aliud ex alio , posterius ex priori,
non solum pendeat , sed etiam lucem
accipiat ; ut nec Euclides , & Geome-
træ cæteri , magis constanti & perspi-
cua ordine res pertractent , quibus con-
stitutum est nihil supponere , omnia de-
monstrare , & ex prioribus sequentia
definire. Et ne prætermittam , quod à
me primis editionibus observatum
fuerat ; præclaro illo ordine quo sum-
mam Theologicam disposuit , ita An-
gelorum motus æmulatum fuisse videri
potest , ut vel ea ratione merito Ange-
licus Doctor nuncupari potuerit.

Animadvertit D. Dionysius Areopa-<sup>Dionys.
4. de
divin.
Nomin.</sup>
gita , Angelos , quorum operationes
sub imagine motuum describit , triplici
motu moveri , circulari , recto , obli-
quo. Dum perpetua circa Deum , ve-
ritatis & amoris centrum , contem-
platione & amore veluti undequaque
feruntur , & , ut inquit Areopagita ,
chorem agunt , dicuntur motu circulari
moveri : cum verò inferiores res co-
gnoscunt , quarum iis cura mandata
est , suaque studia illis promovendis &
regendis conferunt ; recta veluti linea
pertranseunt , & recto motu feruntur.
Cum verò utrumque motum miscant ,
& ex ipsa Dei contemplatione , unde
rationes agendi accipiunt , creaturis
inferioribus operam suam impendunt ;
obliquo motu ex utroque recto & cir-
culari mixto moventur.

Triplicem illum motum Angelicus,<sup>D. Tho.
2. 2. q.
180.
art. 6.</sup>
& tantum non Angelorum Doctor , ex
Dionysio didicerat , & peculiari Arti-
culo quæstionis 180. 22. explicuit : sed
præterea triplicem etiam illum mo-
tum , ordine quem in pertractandis re-
bus Theologicis observavit , est imita-
tus : etenim dum prima Parte totus in
divinis est , de Attributis naturæ divinæ,
de Personis Trinitatis disputat , & circa
divinum illud centrum circumquaque
agitur , & nunquam ab eo deflectit ; an
non motu circulari movetur ? sed cum
de Deo rerum efficiente , de creatione,
& creaturæ intellectualis actibus , vir-
tutibus , gratia , legibus , quibus ad
suum finem consequendum tendit , di-
sponitur , juvatur , dirigitur , an non
motu recto fertur & movetur ? sed de-
mum cum ultima suæ Theologiæ parte
de mysterio Incarnationis agit , quam
Augustinus Epistola ad Volulianum Dei^{D. Aug.}
& hominis mixturam vocat , quis nega-
verit obliquo motu & ex utroque recto

COMMENDATIO

& circulari mixto moveri? Hæc de metho-
do & ordine, quo D. Thomas ita
Theologiam omnem disposuit, ut cate-
ris faciliorem & commo- diorem un-
quam reperiendi spem omnem abstu-
lerit.

Sed quis unquam beatissimam illam
copiam & rerum plenitudinem aut
mente complectatur, aut sola lectione
decurrat, vel satis oratione commen-
det? Ea est, ut videri possit scientias
omnes in unius D. Thomæ capacissi-
mum sinum convolasse, & ut de Augu-
stino dicebat Volusianus, penè legi Dei
deesse quod D. Thomæ deesse contige-
rit. Quid enim ex his, quæ Philosophiæ
& Theologiæ ambitu, quâ latissimè pa-
tet, continentur, & quæ eruditissimum
quemque efficere possent, in Angelico
Præceptore desideres?

si Scholasticam velis, quæ mysteria
Religionis & fidei, concisâ metho-
do explicet, invictissimis argumentis de-
fendat, summo rigore definiat, & ve-
luti ad vivum scæcet: Eam sibi omnino
partem vendicat, in ea regnat; nec
vero errabit, qui dixerit D. Thomæ
Summam Davidicam turrim esse edi-
ficatam cum propugnaculis, seu ut he-
bræi cum habet תורם דוד; id est, ut tripli-
ci interpretatione fecundissimam vo-
cem explicem, velut armamentarii om-
ni armorum genere instructissimum ad
defendendum: velut specimen artis,
unde exactissimæ, regulæ peti possint
ad docendum: velut ingens miraculum,
quod in admirationem intuentes rapi-
at, & præ stupore ad suspendendum
ora: hæc enim omnia in Divi Thomæ
Summam, quâ post Scripturam sa-
cræ nullum magis absolutum opus, &
majorem thesaurum Ecclesiæ habet,
verissimè cadunt. Nec minus unæ An-
gelico Thomæ hujus loci Chaldaica
Paraphrasis convenit, quæ absolutissima
sanctissimi Præceptoris panegyris exi-
stimari possit, & quam interjectis qui-
busdam explicio. *Princeps scholæ*, uno
omnium ore conclamatus; *Magister tuus*
fortis in justitia, ac eximia sanctitate,
quam indissolubili fœdere cum sapien-
tia conjunxit; *Magister bonorum operum*,
& Ethicæ Christianæ, dum certissimas
regulas morum, & virtutis imaginem
in suis scriptis reliquit, qualem ipsa
opertasset, si voluisset mortalium oculis
exhiberi: *Per verbum eius edificatum est*
seculum, & universus Christianus orbis,
qui defensam religionem, victam hære-
sim, instauratam pietatem sub D. Tho-
mæ auspiciis, & ad summum culmen

Apud
Thomam
Aquin.
supra

evectam Theologiam vidit. *In doctrina
legis in qua laboravit, confidit populus
Israel, & Ecclesiæ filii*, qui non alium
fortiorem ducem, & antesignanum
agnoscunt, & cujus præsidii vincent
bello, quasi essent tenentes manibus suis om-
nium genera armorum fortium. Non puto
hæc unquam de aliò quàm de sanctissi-
mo Præceptore verius dici, cui & scienti-
æ & scholæ principatum ultro omnes
concedunt.

Et sanè, ut non ultimum Theologiæ
præsidium Philosophiam adjungam;
quæ foelicis unquam Aristotelem in-
terpretatus est, de rebus Logicis, Phy-
siccis, Metaphysicis, Ethicis, Politicis?
Ut meritò viri sapientissimi Aristotelis
mentem & vocem D. Thomam agno-
scant, sine quo Aristoteles mutus videretur;
& quod magis optandum erat,
Aristotelem infensissimum Religionis
hostem, olim à Patribus habitum, ita
conciliavit, ut non alius plura fidei
arma subministraret, & pro ea tuenda
acrius decerneret. Sed quis plura Theo-
logiæ Mysticæ arcana & mysteria scrip-
sit, tum in Dionysium commentariis,
tum aliis Opusculis de Beatitudine,
de dilectione, tum pluribus quæstioni-
bus, de Donis, de Prophetia, de raptu,
de utraque vita activa & contemplati-
va? quibus omnibus (quod multis, qui
in eo genere scripserunt, deest) parem
cum pietate soliditatem conjunxit.

Scripturam verò ferè omnem perpe-
tuis commentariis illustravit; ac præci-
pue difficillimum totius scripturæ li-
brum Job, primus ac litteram expli-
cuit, primusque cæteris glaciem fregit;
ex quo eruditissimus quidam Interpres,
cujus nomen ræceo, multa, ut annota-
vit D. Antoninus, desumpsit. Eâ verò &
eruditione & felicitate explicuit; ut
quod inquit Posselinus de Commentari-
is D. Pauli, *nihil relinquat intactum
perpendat omnia, parciatur, connectat: Sa-
cris verò litteris citandis tam multus est, ut
videatur Beata illi menti divinarum Scri-
pturarum universus patuisse campus, quem
pro suo arbitratu decurreret.*

Sed erunt forsitan, qui D. Thomam
existiment, ita quæstionibus, & con-
certationibus Scholasticis immoratum,
ut putent parum hujus libros iis usui esse
posse, qui è suggestu ad populum con-
siones habent. Verum qui in ea sen-
tentia versantur, vix se probant sanctis-
simi Præceptoris libros summis oculis
legisse, vel procul à liminè salutasse. *Didacus
Sane Didacus Stella, nobilis scriptor
Franciscanæ Familie, luculento Tra-
ctatu*

endo
conco.
cap. 2.

statu ad modo concionandi, non dubitat D. Thomam cum D. Chrysoftomo componere, & utrumque ante ceteros Concionatori commendare. Hi namque duo Doctores, inquit, sint concionatori præ omnibus familiares, & sodales. Ille namque, D. Thomas, variis & acutis disceptationibus indagando, veri culmen attingit, ut est mos Scholasticorum, & inter omnes, morales conceptus ad pulpitum spectantes melius excitat. Idque etiam poetæa longâ inductione demonstrat. Quid enim de Mysteriis Fidei & Religionis, Vitæ, Passionis, Mortis Christi, quæ proponere populis & explicare necesse sit, quæ in D. Thoma fulsissime pertractata non reperias? Sed si quis sublimiores conceptus amet, iisque delectetur: quantam eorum materiam prima Pars de divinis Attributis, de Visione, de Trinitate, de Angelis, de Operibus dierum, subministrat? Sed inter ceteras partes Author supra laudatus Primam secundæ, ubi D. Thomas luculenter de Vitiis, eorumque causis, effectibus, subjectis, poenitentiæ agit, ut longè utiliore commendat: *Hunc, inquit, librum inter reliquos D. Thoma præ oculos semper habeo.*

Agnoscisigitur [Erudite Lector] nihil plane eorum quæ doctissimum seu Philosophum, seu Theologum, seu Scripturæ Interpretem, seu Ecclesiastem efficere possint, in D. Thoma desiderari. Sed eam plenitudinem multò gratiorem efficit summa varietas, quæ fatigatum interitum animum, tum rerum majestate & obscuritate quas pertractat, tum soliditate & subtilitate argumentorum quæ exerit, accitis undique ex Scriptura, ex Patribus, ex Philosophis, relevat, recreat, & ad proseguenda cetera vegetiorem reddit: Mirum est, inquit Possevinus, *quam ubique doctrinam, solertiam, pietatem, memoriam, eruditionem, à Græcis & Arabibus Philosophis, & Latinis, veteris ac novi Testamenti Interpretibus pietatem spiret; ut certe nemo sit, qui cum D. Thoma ea ubertate & copia contendat: & merito de D. Thoma, quod de magnis Viris D. Hieronymus, dixeris: Intantum Philosophorum doctrinis & sententiis suos libros implevisse; ut nescias, quid in illis prius admirari debeas, an eruditionem sæculi, an cognitionem Scripturarum.*

Gregor.
Nazian.

Sane cum infinitam pene illam rerum multitudinem, in uno D. Thoma intueor, subit in mentem quod de Basilio Magno Theologo Nazianzenus di-

cebat: *Quodnam doctrina genus non est perscrutatus: ita in cunctis est versatus, quemadmodum nemo unquam in uno: ita singula calluit, tanquam cetera ignoraret.* Et demum ita indefesso studio, Sanctorum Patrum, Philosophorum, Poëtarum, omniumque in omni scientiarum genere Scriptorum, sententias consultumque omnem derivavit: ut verissime quidam in ipsum hos Poëtæ cujusdam de Nilo versus retulerit.

*Quod ex omni survio spoliaverit æstus,
Hoc nilo natura refert: totumque per orbem
Collectæ partes annem revocantur in unum*

§. VI.

Summa D. Thoma Doctrina commendatio, quod tantum ipsi tributum sit, ut Divum illud Christi Domini habeat testimonium: Bene scripsisti de me Thoma. Clemens VIII.

Quam magnus dicendi locus patet, si eloquentiæ figuris uti vellem, quas cerè nullum unquam dignus augmentum, aut pari posset, aut postulare videretur. Verum initio monui, me ubique Theologi partes acturum, valere iussis iis ornamentis, quæ etiam si adhibere vellem, nulla rei dignitati & magnitudini paria reperirem. Quare ut suis momentis hanc Divi Thomæ Doctrinæ singularem commendationem, summâque fide expendam; Ex his qui majori diligentia sancti doctoris vitam & res præclare gestas conscripserunt, notari velim; non semel duntaxat, sed ter variisque in locis Divum Thomam, Christi Domini voce, sua scripta probari & commendari audivisse: Primum quidem Parisiis, cum difficilis apud Theologos eâ tempestate quaestio ageretur de speciebus Eucharisticis, & accidentibus, quæ post conversionem substantiæ panis in corpus Christi, sine subjecto subsistunt. Cum enim in varias Theologi sententias irent, nec uni adhererent, quæ omnibus probaretur, & ceteris potior videretur; communibus votis controversia dirimenda ad sanctissimum Doctorem refertur, quem præter eruditionem summo ingenio comparatam, fama erat de rebus difficilioribus divinitus factâque revelatione edoceri. Communi Ecclesiæ bono, & Academiæ paci futuram utilem provinciam suscipit: longa meditatione secum versat Philosophiæ cum Fide con-